

METODE INTERACTIVE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ PRIN ȘI PENTRU PATRIMONIUL CULTURAL

Dorina ONICA, dr., cercet. șt. coord.

Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

Rezumat. În prezent, conștientizarea comunității internaționale că patrimoniul cultural este una dintre cele mai bogate resurse spirituale, sociale, economice pentru oameni. Luarea în considerare a acestei idei este foarte importantă pentru a educa, în special pentru tineri să înțeleagă valoarea tezaurului lor cultural. În acest context, muzeul, instituția care păstrează obiecte, arhive legate de cultura tradițională, are instrumentele educaționale necesare pentru a face această lucrare. Pe baza experienței Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, se încearcă schimbul de bune practici în astfel de activități și oferirea unor sugestii despre modul în care educatorii muzeografi ar putea folosi metode interactive prin intermediul și pentru patrimoniul cultural, în direcția îmbunătățirii procesului educațional. și pentru a atrage oamenii în apropierea patrimoniului.

Cuvinte cheie: metode interactive, pedagogie muzeală, patrimoniu cultural, creativitate, dialog educațional.

Summary. Nowadays the international community awareness that the cultural heritage is one of the richest spiritual, social, economic resources for people. Taking in account this idea is very important to educate, especially young people to understand the value of their cultural treasure. In this context the museum, the institution that keep objects, archives related to traditional culture, have necessary educational tools to do this work. Based on the experience of the National Museum of Ethnography and Natural History, it is trying to sharing good practices in such activities and to give some suggestions how the museograph educators could use interactive methods *through* and *for* cultural heritage, in the direction to improve educational process and to attract people nearby heritage.

Keywords: interactive methods, museum pedagogy, cultural heritage, creativity, educational dialog.

Educația *prin* și *pentru* patrimoniu constituie o prerogativă a domeniului cultural și educațional, pe măsură ce nevoile culturale, preferințele și interesele comunității se diversifică și contribuie la legitimarea vieții sociale a fiecărui individ. Astfel, cunoașterea bogăției patrimoniului, schimbul de experiențe și dialogul pentru a descoperi și promova moștenirea culturală ca semn al identității, devine o coordonată a politicilor, programelor, inițiativelor propuse și implementate de diferiți actori sociali, operatori culturali și economici ș.a. Prin urmare, în ultimele decenii patrimoniul nu mai este un subiect de analiză doar pentru experții din domeniu, el a devenit punct de interes și pentru o mare diversitate de specialiști, cu un diferit trecut profesional, care ar putea să se implice și contribui cu multiple soluții și măsuri la documentarea, cercetarea, salvagardarea, protejarea, promovarea patrimoniului cultural. De asemenea, patrimoniul este înțeles a fi o sursă reală de bunăstare, un instrument viabil de a asigura starea de bine, un domeniu ce contribuie la economia țării, un trecut moștenit ce oferă posibilități unui viitor prosper, devine un anturaj cultural în care se regăsesc toți membrii comunității. În așa mod, comunitatea conștientizează că „patrimoniul cultural este un bun complex, încadrat într-un mediu multidimensional,

multivaloric și multiatributiv, generând beneficii individuale și colective pentru beneficiarii curenți, potențiali și viitori, și chiar non-beneficiari” [8, p. 59]. Prin urmare „educația patrimoniului cultural sporește capacitatea oamenilor să devină nu doar cetățeni mulțumiți în stare să trăiască într-o societate, dar de asemenea să fie cetățeni responsabili cu privire la protecția patrimoniului cultural” [5, p. 15].

Oferind credit unei asemenea asumții considerăm că, o astfel de valorizare a importanței patrimoniului îi poate fi deprinsă anume tinerei generații, cea care este direct implicată în acțiuni curente sau de viitor cu privire la patrimoniu, prin colaborarea a două domenii, cultural și educativ și instituțiile lor reprezentative, pe de o parte muzeul, pe de altă parte școala. Astfel, muzeul, cel care deține și gestionează o valoroasă parte din patrimoniul unei țări, devine partener, laborator de lucru și de creație pentru școală, contribuind astfel la creșterea performanței, dinamizarea și diversificarea metodelor didactice de predare, asigură suporturi didactice calitative elevilor, dar și adulților, dacă vorbim de educație pe tot parcursul vieții, îndeamnă la implicare și colaborare, la instruire și educație interactivă. Educația centrată pe patrimoniu este o investiție pentru viitor, este un instrument prin care oamenii descoperă și conștientizează valoarea unui bun comun. De altfel, „educația muzeală concepută ca parte a unui program educativ general pune baza unor comportamente și atitudini deschise, profitabile și consistente pe seama unei generații” [10, p. 107]. Patrimoniul ce-l moștenim este geneza bunăstării noastre, este fundamentul pe care construim, plasăm realizările materiale și trăirile spirituale colective, contribuind la creșterea valorii lui utilitare și identitare. Căci conform noilor realități și politici culturale, un patrimoniu sustenabil este un patrimoniu care ajută, prin efectul de boomerang, la bunăstarea comunității, răspunde necesităților acelei colectivități.

Sensul argumentelor sus menționate, determină ca formatul acestui articol să fie un exercițiu de precizare a rolului și formelor educaționale prin care muzeul asigură, dar și poate susține pe viitor o educația interactivă pentru și prin patrimoniu, în așa fel ca manifestările culturii să poată fi transmise și receptate de un public cât mai larg. De asemenea, exemplele de bune practici care vin să valideze aceste deziderate educative sunt activitățile inițiate și realizate de Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, demonstrând astfel și sarcina educativă asumată de către instituție. Pe de altă parte necesitatea unui astfel de material reiese și din aplicabilitatea soluțiilor propuse pentru a promova patrimoniul prin educație, de a împărtăși experiențe și exemple de bune practici în domeniu, de a oferi mecanisme alternative de organizare a lecțiilor și oportunități de învățare, de a consolida relația muzeu-școală ș.a. Astfel, utilizând ca material informativ activitățile instituției muzeale și ca surse, studiile, programele din domeniul patrimoniului, coroborând analiza calitativă, sinteza, intenționăm să sensibilizăm dar și să reamintim cât este de importantă o educație prin cultură, armonizată, diversă ca exprimare didactică și utilă pentru pregătirea unor generații responsabile pentru patrimoniul ce-l moștenesc și transmit mai departe.

Unul din instrumentele cheie privind asigurarea, stimularea, susținerea educației pentru patrimoniu este *Programul Educațional UNESCO pentru Patrimoniul Mondial*, care are drept obiective dezvoltarea unor abordări educaționale eficiente și materiale, lucrând în sinergie cu educatorii și experții în conservarea patrimoniului pentru a introduce Educația pentru Patrimoniu Mondial în curriculum școlilor. În cadrul programului se promovează acțiuni de voluntariat, schimbul de bune practici și discuții între tineri din țări, care au diferite experiențe în ceea ce privește protejarea patrimoniului.

În același context și *Convenția UNESCO privind Protecția Patrimoniului Mondial Cultural și Natural* în art. 27 (1) prevede ca statele semnatare trebuie să depună eforturi prin toate mijloacele adecvate, în special prin programe educaționale și de informare pentru a consolida aprecierea și respectul pentru patrimoniul cultural și natural de către popoarele lor [4, p. 13]. De asemenea și *Convenția pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial* stipulează că „fiecare stat semnatar își va asuma răspunderea ca prin mijloace adecvate să asigure recunoașterea, respectul și punerea în valoare a patrimoniului cultural imaterial prin programe educative, de sensibilizare și de difuzare a informațiilor în rândul publicului, mai ales al tinerilor; programe educative și de formare specifice în interiorul comunităților și grupurilor interesate ș.a” [3, p. 10].

Un exemplu recent și elocvent de realizare a materialelor didactice cu caracter interactiv, în scopul cunoașterii și promovării patrimoniului este broșura *Hai să Descoperim Patrimoniul UNESCO din România* coordonată de Adriana Scripcariu, tipărită deja în 4 ediții completate și revizuite, ce este destinată elevilor și liceenilor. În paginile broșurei, coordonatoarea proiectului afirmă că aceasta are drept scop „să fie un imbold spre căutare și preocupare pentru patrimoniul României”, „acest mic îndrumar să aducă dor de călătorii adevărate, prețuire pentru înaintași și conștiința bogăției spirituale pe care România o aduce în caleidoscopul cultural al Europei” [13, coperta 2]. Prezentarea materialelor urmează un algoritm cu caracter didactic și ludic, prin care informează tânărul cititor din România și Republica Moldova, despre cele mai relevante trăsături ale elementelor de patrimoniu, utilizând datele istorice, fotografia, harta, schițe, fragmente din creații folclorice ș.a., combinat cu sarcini de imaginație.

În ultimii ani au fost organizate mai multe seminare, mese rotunde și conferințe, proiecte instituționale de către Institutul Patrimoniului Cultural, Facultatea de Istorie și Geografie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, cu scopul de a retrospectiva, impulsi și a susține inițiativele de cercetare și valorificare a patrimoniului național și universal în cercetare și educație. În aceeași măsură tot mai mult se remarcă asociații neguvernamentale, cointeresate de cercetarea, publicarea și distribuirea informațiilor despre patrimoniul arheologic și etnografic (a se vedea A. O. Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale), sau asociații care au activitate practică ce implică salvarea prin reconstituire a pieselor de mare valoare (a se vedea Șezătoare Basarabia)

Principiile de activitate, sarcinile și obiectivele Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală se pliază și sunt în acord cu stipulările prevăzute în actele, convențiile, programele UNESCO și ICOM, proiectele instituționale și direcțiile actuale în cercetare și pedagogie muzeală, iar experiența instituției în desfășurarea unor diverse acțiuni de educație muzeală pentru și prin patrimoniu, îi permite să fie un model de referință. De asemenea, muzeul deține un bogat fond de obiecte teaurizate, ce însumează înalte valori patrimoniale și potențial educativ, oferind astfel multiple metode distractive dar și utile de cunoaștere a patrimoniului. Prin urmare, muzeul întregeste dimensiunile funcționale precum cultural prin activitate, informațional prin baze de date, teaurizaurizare prin fonduri patrimoniale, instruire prin pedagogie muzeală.

Astăzi muzeul, precum a fost odinioară familia și satul asigură transmiterea unor informații și date, dezvoltă deprinderi și competențe care să ajute individul să se cunoască ca identitate, să se formeze ca personalitate și să acționeze conform principiilor de etică, echitate, respect, asumare. Pentru a înțelege mai bine sarcinile multidimensionale pe care muzeul le realizează, se pot deduce prin asociere cu ceea ce spunea Mihai Pop cu privire la rolul educațional al culturii populare „Cunoștințele despre lume și societate, despre raporturile dintre om și natură, credințele, imaginile reprezentărilor mitologice, miturile, legendele, cunoștințele despre raporturile dintre oameni, dintre eu și tu, noi, alții și ceilalți, tehnicile de lucru, modurile de comportare, se deprindeau, se însușeau treptat de fiecare generație de la generația anterioară. Educația se făcea înăuntrul și dinăuntrul familiei, al neamului, al grupelor de vârstă, al vecinătăților, al comunității sătești. Ea nu se făcea în școală. Datele informaționale necesare formării personalității nu se comunicau din afară spre a fi învățate, ci se acumula treptat după necesitatea de a face față fiecărei trepte a ierarhiei sociale, fiecărei situații noi” [11, p. 139]. În acest cadru contextual, muzeul deține instrumentele, materialul și tehnicile necesare pentru a asigura transmiterea acestor cunoștințe, întradevăr într-o formă mai pasivă, dar foarte necesare pentru o lume ce se îndepărtează de tradiție, de rădăcinile spirituale, de vatra strămoșească, de identitate.

Oamenii vin la muzeu din dorința să descopere, să cunoască, să învețe, să-și reamintească și reconstituie amintiri și experiențe, iar acest parcurs retrospectiv este asigurat de expoziția permanentă și cele tematice, de ghidaje interactive. Muzeograful român Gherghina Boda afirmă în acest sens că, expoziția muzeală „în spațiul său specific, aduce în atenția vizitatorilor obiectele muzealizate și aranjate conform unor scenarii care urmăresc introducerea vizitatorului într-o lume utopică plină de semne și semnificații” [1, p. 393], acestea oferă o experiență inedită, crează stări de introspecție și reflecție. De asemenea, lecțiile realizate în spațiul expozițional îmbunătățesc metodologia predării, expoziția este un material didactic sistematizat, atent conceput și furnizat publicului cu scopul de a crea pe de o parte un cadru lejer, iar pe de altă parte combină teoria cu aplicabilitatea, dezvoltă competențe civice și culturale. Elevul, studentul, prin vizualizarea pieselor expuse, analiza și diseminarea informației incluse în textele și etichetajul expozițional, urmărirea atentă a

traseului conceptual al expoziției, își pune întrebări, găsește răspunsuri, descoperă. El observă că patrimoniul etnografic expus este un dialog între generații, este un rezultat cultural al comunității la diferite etape istorice, învață cât este de importantă creația umană, adoptă un devotament pentru tradiție și recunoașterea rolului ei în reglarea câmpului moral, valoric și social, își asumă responsabilități de a asigura perenitatea elementelor de cultură și civilizație populară, ca surse de identitate, bunăstare și echilibru.

Calitatea învățării crește odată cu participarea tinerilor, dar și a vârstnicilor la ghidaje deschise, care să implice discuții mutuale între vizitator și ghid, exprimarea opiniei și a comentariilor cu referire la anumite piese sau scene expoziționale, împărtășirea de informații acumulate de ambele părți în anturaje similare, să se aducă completări și sugestii la prezentarea anumitor fapte de cultură sau reconstituirea unor scenarii din istoria naturală, să se pună întrebări și acorde răspunsuri, împărtășirea punctelor de interes, optarea pentru o cunoaștere vizuală, olfactivă, auditivă și tactilă a pieselor și proceselor (foto 4) ș. a. Drept soluție pentru a revigora un tur în muzeu, pentru a atrage atenția, provoca curiozitatea, dezvolta simțul de observație și de explorare poate fi distribuirea unor sarcini, întrebări la începutul turului, răspunsul cărora, vizitatorul îl va afla pe parcursul vizitei expoziției. La sfârșit răspunsurile vor fi prezentate, spre a fi evaluate în cadrul unui concurs. Prin așa metode se asigură și democratizarea relațiilor dintre muzeu și public, căci „muzeul există doar prin publicul său, acesta trebuind să-și dinamizeze activitățile, să-și varieze programele culturale având ca reper feedback-ul vizitatorilor. Scopul unei democratizări culturale veritabile a muzeului nu este acela de a-l „comercializa”, ci păstrând standardele sale la un nivel normal, respectând atât publicul, cât și tradiția, patrimoniul și valoarea instituției în sine” [12, p. 23]. Aici e pertinent să exemplificăm organizarea concursului „Ce mi-a plăcut azi la muzeu”, la care participă elevii din școlile de artă și centrele de creație. Aceștia desenează piese muzeale, secvențe expoziționale ce i-au impresionat vizitând muzeul, activitate ce stimulează spiritul de observație, memoria vizuală, libertatea în creație și cunoașterea patrimoniului muzeal.

O altă metodă interactivă ar fi organizarea laboratoarelor de caracterizare a pieselor muzeale de către specialiștii și experții în patrimoniu, la care să fie implicați studenții, masteranzii. Pentru că obiectele muzeale „trebuie să aibă și un rol educativ, o putere de sugestie să stârnească interesul pentru posibilitatea completării cunoștințelor” [2, p. 683]. Astfel tinerii vor cunoaște ce înseamnă muncă de muzeu, vor învăța cum se evaluează un obiect de patrimoniu, vor deprinde competențe de analiză, de operare cu o anumită terminologie, care este algoritmul de caracterizare, care este istoria etnografică a piesei și povestea ce stă în spatele ei ș.a. Prin urmare, tânărul va înțelege mai bine ce este patrimoniu, cum este documentat și pașaportizat, care sunt metodele de conservare a lui, și cât este de important să-l păstrăm. În așa mod publicul v-a conștientiza ceea ce este important să fie protejat și transmis, v-a cunoaște propria geneză și realitate culturală. Această activitate câștigă în importanță datorită faptului că „obiectele muzeale „vorbesc”, fascinează prin

ideile pe care le generează, prin semnificații și simbolistică. Pentru a le înțelege trebuie să ți le apropii, să le „citești” și tu, ceea ce presupune un efect intelectual, lectură, experiență de vizitator, gust cultivat și exersat. Pentru a însuși asemenea abilități se cere să insiști în direcția educației muzeale proprii, cu alte cuvinte să perseverezi în imaginarea „lumii obiectelor” (de altădată sau de acum) în relația ei cu locuri, timpuri și oameni de mult trecuți în istorie sau contemporani nouă” [10, p. 104].

Realizarea cursurilor universitare și a lecțiilor tematice în incinta pavilionului expozițional, implicarea studenților în cercetări de teren și la colectarea bunurilor culturale, participarea la organizarea expozițiilor muzeului sunt de asemenea, metode didactice cu un grad înalt de interactivitate, care asigură și receptarea mai ușor a informațiilor și subiectelor necesare studiului, pregătește tinerii să devină buni specialiști în domeniu. Spre exemplu, Muzeul Național este unul din cei mai avizați în pregătirea specialiștilor, astfel în ultimele decenii studenți de la specialitățile socio-umane a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” au beneficiat de asemenea servicii și facilități. Aceste activități își revendică utilitatea deoarece „rolul principal al educatorilor, indiferent de domeniul cunoașterii umane, este de a le arăta elevilor diverse modalități de a fi, de a vedea, de a privi și de a cunoaște despre „obiecte” și concepte observabile și cunoscibile. Educația are potențialul de a determina indivizii să se trezească, să se simtă împuterniciți, să-și dezvolte [...] capacitatea de a se adapta la schimbări” [9, p. 9].

Tot mai mult se acordă prioritate metodelor educative, care implică colaborarea între generații. Un exemplu de bună practică, la care au luat parte și cercetătorii Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, îl are Muzeul Legendelor din Ljungby (Suedia) și Asociația Povestitorilor din Kronoberg, prin care se promovează tradiția povestirii orale, ca mecanism de asigurare a coeziunii sociale. Organizarea unui program „Seară cu povești” în muzee, ar oferi o platformă viabilă de implicare a persoanelor în vârstă, de la sate cu precădere, în transmiterea experiențelor de viață, folclorului, istoriei localității și a copiilor, tinerilor. În asemenea contexte se respectă principiile și mecanismele unei educații pentru tot parcursul vieții, asigură și mențin rolul activ în societate al vârstnicilor, încurajează dialogul și socializarea. Însă înainte de toate, „Oamenii locului trebuie să fie pregătiți că sunt unicii care decid ce este important să fie transmis copiilor lor. În acest scenariu, educația patrimoniului cultural poate furniza informația necesară, ca ei să fie capabili să-și citească propria realitate și să aibă o judecată temeinică despre ce trebuie păstrat. În așa fel oamenii pot să citească prezentul și conștiincios să-și scrie viitorul” [9, p. 4].

Atelierele de creație, organizate în diferite muzee, asigură achiziția de cunoștințe și competențe cu referire la patrimoniul tangibil și intangibil, contribuie la fortificarea unui dialog intercultural, încurajează schimbul de experiență și bune practici. Prin intermediul atelierelor se reconstruiesc niște contexte culturale, în care elevii, studenții se încadrează prin participare, pentru a înțelege mai bine ideea, rolul, funcția unui anumit element de

patrimoniu. Acestea sunt modalități de petrecere a timpului liber cu familia dar și de asimilare a unor deprinderi, deoarece majoritatea atelierelor sunt coordonate de meșteri populari, specialiști în pedagogie muzeală. Drept exemplu, cu impact au devenit atelierile de confecționare a măștișoarelor tradiționale, încondeierea ouălor, de prelucrare artistică a ceramicii și lemnului (foto 1,2,3), de confecționare a măștilor populare, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală contribuind, astfel la promovarea artei tradiționale, transmiterea credințelor, cunoștințelor și tehnicilor legate de meșteșuguri, în așa fel ca societatea să conștientizeze valoarea capitalului cultural, să promoveze moștenirea culturală în limitele rigorii tradiției și specificului local. Copiii experimentează, crează, folosesc diverse metode pentru a cunoaște și înțelege patrimoniul și cultura populară prin educația etnografică, deoarece muzeele sunt locuri ale educației, în care sunt folosite metodele ludice de instruire și învățare. De asemenea, „scopul unei educații muzeale este înainte de toate, formarea unei identități și memorii locale prin permiterea vizitatorilor să se împărtășească cu patrimoniul intangibil. Învățarea despre patrimoniul intangibil consolidează amintirea și protecția lui, dar el asistă și la contracararea intoleranței, degradării și dispariției” [6, p. 284].

Utile și interesante ar fi atelierile de restaurare a pieselor muzeale în format *open-access*, la care tinerii, maturii să vadă cum se conservează, restaurează piesele muzeale cu scopul de a le asigura valoarea și autenticitatea. Participarea directă și contribuția asigură o învățare experimentată, conform teoriei lui David Kolb [7]. Exemplificăm aici atelierile de confecționare a lampacilor, învățarea tehnicilor de prelucrare a lemnului și a pietrei la construcția casei, organizate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării la muzeu, prin proiectul Twinning în Moldova, cu ocazia Zilelor Europene ale Patrimoniului, ce a avut drept scop recuperarea memoriei unor tradiții populare privind tehnicile de construcție, atragerea interesului tinerilor spre specializări de restaurare în domeniul arhitecturii ș. a.

Tot mai mult credit se acordă utilizării mijloacelor digitale în educația muzeală, dezvoltarea unor kitt-uri electronice, gândirea și dezvoltarea unor instrumente digitale pentru a atrage micii exploratori ai patrimoniului. Așa fel de instrumente asigură diseminarea pe larg al cunoștințelor și proiectelor de cercetare, de promovare a patrimoniului, determină ca finalitate practică implicarea tinerilor în inițiative de protejare, evaluare a patrimoniului și de valorificare a industriilor creative. Pe de altă parte cunoașterea patrimoniului câștigă în diversitate aplicativă atunci când este realizată prin metode de utilizare a artelor vizuale, grafică vizuală, etc., pentru că stimulează creativitatea, inventivitatea, originalitatea, progresul. Atractive pentru copii devin expozițiile tematice care includ imagini realizate în tehnologia Stereo Vision 3D, construcții grafice, ce pot fi vizualizate cu ochelari 3D.

În linii generale, muzeul este și asigură un mediu de învățare deschis și inspirat, iar specialiștii acestuia în pedagogie muzeală știu să stabilească obiective și subiecte tematice în raport cu grupurile țintă și interesul lor. De fapt, toate metodele didactice, materialele

utilizate, lecțiile desfășurate în interiorul muzeului sunt orientate direct sau indirect spre prerogativa ca, grupul participant la actul educațional să obțină următoarele competențe: cunoașterea patrimoniului muzeal; acumularea cunoștințelor cu privire la practici culturale și rituale; experimentarea utilității unor obiecte de industrie casnică și tehnică populară, care au devenit piese muzeale; dezvoltarea abilității de a stabili diferența dintre autenticitate de kitch; conștientizarea valorii patrimoniului cultural și să gândească metode, adopte atitudini de-al promova în formele cât mai fidele tradiției.

Elementele de patrimoniu cultural sunt o importantă resursă educațională, ce poate fi valorificată atât în cadrul orelor de clasă, dar cu precădere în spațiul expozițional al muzeelor, atelierelor de creație, lecții tematice, târguri ale meșterilor populari, deoarece muzeul asigură un mediu liber la exprimare culturală, creativitate, îndrăzneală în idei, inventivitate în soluții ce le pot furniza elevii, studenții atât pentru îmbunătățirea lecțiilor de curs, cât și pentru activitatea și sarcinile muzeului.

Experiența acumulată de Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală prin intermediul metodelor clasice și interactive de educație muzeală prin și pentru patrimoniu cultural a demonstrat faptul că, publicul acordă tot mai multă preferință participării în activitățile organizate de instituție, deoarece câștigă timp calitativ, trăiesc experiențe inedite și sentimente de patriotism, validează participarea lui la viața culturală a comunității, crește interesul față de moștenirea culturală, simt sentimentul mulțumirii de sine ca contributor și beneficiar al patrimoniului țării.

Bibliografie

1. Boda G. Expoziția ca forum, loc de educație și dispozitiv de comunicare. În: Istorie, cultură și cercetare, (coord. Dumitru Cătălin Rogojanu, Gherghina Boda), vol. I. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2016. p. 387-393.
2. Călin G. Programe pentru atragerea publicului tânăr la muzeu. În: Acta Terrae Fogarasiensis, vol. IV. Făgăraș: Editura Negru Vodă, 2017. p. 681-685.
3. Convenția pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, 2003. Text de bază, ediția din 2016. Paris: Franța, 2016.
4. Convenția privind Protecția Patrimoniului Mondial Cultural și Natural. Paris, 16 noiembrie, 1972.
5. Gesche-Koning N. Research for CULT Committee - Education in Cultural Heritage. European Union, 2018. 50 p.
6. Kinga A. Gajda. Active Methods of Museum-Based Education. Teaching About Intangible Cultural Heritage. În: Intangible Heritage of the City. Musealisation, Preservation, Education. Krakow: Council of the Historical Museum of the City of Krakow, 2016. p. 281-289.
7. Kolb A. D. Experiential learning. Experience as the source of learning and development. New Jersey: Prentice-Hall, 1984. 256 p.

8. Mourato S., Mazzanti M. Economic Valuation of Cultural Heritage: Evidence and Prospects. În: Research Report. Los Angeles: The Getty Conservation Institute, 2002. p. 51-73.
9. Nunes Penna K. Cultural heritage as an educational base for the traditional pillars of sustainable development, 2018. 11 p. https://www.researchgate.net/publication/330881714_Cultural_heritage_as_an_educational_base_for_the_traditional_pillars_of_sustainable_development
10. Opreș I. Prin educație muzeală spre mai bine. În: Ghid de bune practici în protejarea și promovarea patrimoniului cultural rural (coord. Aurelia Duțu). București: Institutul Național al Patrimoniului, p. 104-114.
11. Pop M. Rolul educațional al limbajului culturii populare. În: Educație și limbaj. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972. p. 139-144.
12. Rogojanu D. C. Muzeul și democratizarea culturii. O perspectivă de ansamblu. În: Revista de Etnologie și Culturologie, vol. XXIII. Chișinău, 2018. p.20-24.
13. Scripcariu A. Patrimoniul UNESCO din România 2018. Ediție omagială la Centenarul Marii Uniri. Piscu: Școala Agatonia, 2018. 47 p.

Foto 1. Atelier de încondeiere a ouălor, 2016
(Arhiva digitală a MNEIN)

Foto 2. Atelier de confecționare a mărțișoarelor tradiționale, 2020
(Arhiva digitală a MNEIN)

Foto 3. Atelier de confecționare a fluierașelor, 2019
(Arhiva digitală a MNEIN)

Foto 4. Lecție tematică interactivă „Povestea firului de lână”, 2018
(Arhiva digitală a MNEIN)